ബ്രഹ്മപുരം ഡംപ് സൈറ്റ്,
കൊച്ചി കോർപ്പറേഷൻ
2021 നവംബർ

അദ്ധ്യായം I

ആമുഖം

അദ്ധ്യായം I

ആമുഖം

മാലിന്യം എന്നത്, ഒരു ഉൽപാദകന് ഉൽപാദനത്തിലോ രൂപാന്തരീകരണത്തിലോ ഉപഭോഗത്തിലോ തുടർ ഉപയോഗമില്ലാത്തതും നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യേണ്ടതുമായ വസ്തുക്കളാണ്. മാലിന്യങ്ങളെ അവയുടെ പ്രകൃതമനുസരിച്ച് പൊതുവായി മുനിസിപ്പൽ ഖരമാലിന്യം (എംഎസ്ഡബ്ല്യൂ), ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യം (ബിഎംഡബ്ല്യൂ), നിർമ്മാണ പൊളിക്കൽ സംബന്ധിയായ (സി ആന്റ് ഡി), മാലിന്യം, ഇ-മാലിന്യം, പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യം, അപകടകരമായ മാലിന്യം എന്നിങ്ങനെ തരംതിരിച്ചിരിക്കുന്നു. മാലിന്യങ്ങളെ അവയുടെ പ്രത്യേകതയനുസരിച്ച് ജൈവം, അജൈവം, അഗ്നിക്കിരയാകുന്നത്, ഖരം, നിഷ്ക്രിയം എന്നിങ്ങനെയും തരംതിരിക്കാറുണ്ട്. ഉചിതമായ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനം മാലിന്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അപകടകരമായ അവസ്ഥകൾ ഇല്ലാതാക്കുക മാത്രമല്ല, വിഭവങ്ങൾ വീണ്ടെടുക്കുകയും, പരിസ്ഥിതിപരവും സാമ്പത്തികവും സാമൂഹ്യവുമായ നേട്ടങ്ങൾ സ്വായത്തമാക്കുകയും, സുസ്ഥിരമായ ഭാവിയിലേക്കുള്ള മാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്ക് ഒരു ചുവട് വയ്പ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പരിസ്ഥിതി സൗഹൃദപരമായ മാർഗ്ഗങ്ങൾ അവലംബിച്ചുകൊണ്ടുള്ള തരം തിരിക്കൽ, ശേഖരണം, പരിവഹനം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം, എന്നീ മാർഗ്ഗങ്ങളിലൂടെയുള്ള ഖരമാലിന്യത്തിന്റെ ശാസ്ത്രീയമായ നിർമ്മാർജ്ജനം പൊതുജനാരോഗ്യത്തിന്മേലും പരിസ്ഥിതിയിന്മേലുള്ള വിപരീതാഘാതത്തെ ലഘൂകരിക്കുന്നു.

1.1 കേരളത്തിലെ ഖരമാലിന്യ പരിപാലനം

3.34 കോടി[1] ആകെ ജനസംഖ്യയും, 1.59 കോടി (47.70 ശതമാനം) നഗര പ്രദേശങ്ങളിലെ ജനസംഖ്യയും, 6.50 ശതമാനം നഗര പ്രദേശങ്ങളിലെ വാർഷിക ജനസംഖ്യാ വളർച്ചയുമുള്ള കേരളം ദ്രുതഗതിയിൽ നഗരവൽക്കരിക്കപ്പെട്ടു കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. കേരളത്തിലെ മൊത്തം ഖരമാലിന്യ ഉൽപാദനം വർഷത്തിൽ 3.70 മില്യൺ ടൺ എന്ന് കണക്കാക്കിയിരിക്കുന്നതിൽ, 2.17 മില്യൺ (59 ശതമാനം) ടൺ നഗര തദ്ദേശസ്ഥാപനങ്ങളുടെ (യുഎൽബി) വകയാണ്. സംസ്ഥാനത്ത് ഉൽപാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ആകെ മാലിന്യത്തിൽ ജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെയും അജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെയും വിഹിതം യഥാക്രമം 69 ശതമാനവും 31 ശതമാനവുമാണ്. എംഎസ്ഡബ്ല്യൂവിന്റെ ശേഖരണം, സംഭരണം, തരംതിരിക്കൽ, പരിവഹനം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയ്ക്ക് വേണ്ടിയുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യവികസനം ഉൾപ്പെടുന്ന മാലിന്യത്തിന്റെ ശാസ്ത്രീയമായ സംസ്കരണവും നിർമ്മാർജ്ജനവും യുഎൽബികളുടെ കർത്തവ്യപരമായ ഉത്തരവാദിത്തമാണ്. ഇപ്പോൾ സംസ്ഥാനത്തെ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജന സംവിധാനം ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്നത് 'എന്റെ മാലിന്യം എന്റെ ഉത്തരവാദിത്തം' എന്ന പ്രചാരണമാർഗ്ഗത്തിന്റെ കീഴിൽ ജൈവമാലിന്യം ഉറവിടത്തിൽ തന്നെ നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യാനുള്ള പൗരന്മാരുടെ ഉത്തരവാദിത്തത്തിന്മേലാണ്. അതുവഴി, മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജന കാര്യത്തിൽ അവരിൽ ഉടമസ്ഥതയുടെയും ഉത്തരവാദിത്തത്തിന്റെയും അവബോധം സൃഷ്ടിക്കുന്നു.

[1] 2011 സെൻസസ് അനുസരിച്ച്

1.2 സംഘടനാപരമായ സംവിധാനം

തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പിന്റെ അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറിയാണ് നഗര തദ്ദേശസ്ഥാപനങ്ങളുടെ (യുഎൽബികൾ) ഭരണ വകുപ്പിന്റെ തലവൻ. ഓരോ കോർപ്പറേഷന്റെയും/മുനിസിപ്പാലിറ്റിയുടെയും മുനിസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയാണ് യുഎൽബിയുടെ ഭരണത്തലവൻ. എംഎസ്ഡബ്ല്യൂവിന്റെ പരിപാലന കാര്യത്തിൽ മുനിസിപ്പൽ സെക്രട്ടറിയെ സഹായിക്കുന്നത് ഹെൽത്ത് ഓഫീസർ/ഹെൽത്ത് സൂപ്പർവൈസർ/ഹെൽത്ത് ഇൻസ്പെക്ടർ എന്നിവരാണ്.

1.2.1 വിവിധ വകുപ്പുകളുടെയും ഏജൻസികളുടെയും ചുമതലകൾ

എഴുപത്തിനാലാമത് ഭരണഘടന ഭേദഗതിക്കനുസൃതമായി രൂപീകരിച്ച കേരള മുനിസിപ്പാലിറ്റി ആക്ട്, 1994 (കെഎംആക്ട്) നല്കുന്ന നിയമ ചട്ടക്കൂടനുസരിച്ച് യുഎൽബികൾക്ക് സർക്കാരിന്റെ മൂന്നാം തലമായി പ്രവർത്തിക്കാൻ സാധിക്കുന്നു. അങ്ങനെ പന്ത്രണ്ടാമത് ഷെഡ്യൂളിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്ന വിധം ഖരമാലിന്യ പരിപാലനം ഉൾപ്പെടെയുള്ള 18 കാര്യങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവർത്തനങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കുന്നതിനും പദ്ധതികൾ നടപ്പാക്കുന്നതിനും യുഎൽബികളെ അധികാരപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. സംസ്ഥാനത്ത് മാലിന്യ പരിപാലനത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട വകുപ്പുകളും, ഏജൻസികളും അവർക്ക് നൽകപ്പെട്ട ചുമതലകളും **പട്ടിക 1.1** -ൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നു.

പട്ടിക 1.1 : സംസ്ഥാനത്ത് മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ട വകുപ്പുകളും ഏജൻസികളും അവർക്ക് നൽകപ്പെട്ട ചുമതലകളും

വകുപ്പ് /ഏജൻസി	ചുമതലകൾ
തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ് (എൽഎസ്ജിഡി)	നയരൂപീകരണം, വികേന്ദ്രീകൃത ഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പലവിധ സേവന വിതരണത്തിന്റെയും നിയന്ത്രണ ഏജൻസികളുടെയും നിരീക്ഷണം, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനങ്ങളുടെ നിയന്ത്രണ, സേവന വിതരണ പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മ നിരീക്ഷണം, സമയാസമയം ഇറക്കുന്ന മാർഗ്ഗ രേഖകളിലൂടെ ആസൂത്രണപ്രക്രിയ, സാങ്കേതിക വ്യവസ്ഥകൾ, സാമ്പത്തിക സമഗ്രത എന്നിവയുടെ സൂക്ഷ്മ നിരീക്ഷണം
പരിസ്ഥിതി വകുപ്പ്	കേന്ദ്ര/സംസ്ഥാന പരിസ്ഥിതി സംരക്ഷണ, പരിപാലന നയങ്ങൾ/പരിപാടികൾ എന്നിവയുടെ ആസൂത്രണം, പ്രോത്സാഹനം, സമന്വയിപ്പിക്കൽ, മേൽനോട്ടം, പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യപരിപാലന നിയമങ്ങൾ/ചട്ടങ്ങൾ, 2016 നടപ്പിലാക്കാനുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനുള്ള നോഡൽ വകുപ്പ്.
കേരള സംസ്ഥാന മലിനീകരണ നിയന്ത്രണ ബോർഡ് (കെഎസ്പിസിബി)	പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണം) നിയമം, 1986-ന്റെ കീഴിൽ സംസ്ഥാനത്ത് വിവിധ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കൽ. മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനം നിരീക്ഷിക്കാനും നിയന്ത്രിക്കാനുമുള്ള പ്രധാന ഏജൻസി; എംഎസ്ഡബ്ല്യൂഎം ചട്ടങ്ങൾ 2016-ഉം അനുബന്ധ ചട്ടങ്ങളും പ്രാവർത്തികമാക്കൽ, മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനും, നിർമ്മാർജ്ജനത്തിനുമുള്ള സ്ഥലങ്ങൾക്കായി നിഷ്കർഷിച്ചിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾക്ക് കർശന

വകുപ്പ് /ഏജൻസി	ചുമതലകൾ
	വിധേയമായി ഇ-മാലിന്യത്തിനുള്ള എക്സ്റ്റെൻഡഡ് പ്രൊഡ്യൂസർ റെസ്പോൺസിബിലിറ്റിയും, പരിസ്ഥിതി മാനദണ്ഡങ്ങളും പാലിക്കുന്നത് നിരീക്ഷിക്കൽ
ശുചിത്വ മിഷൻ (എസ്എം)	തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പിന്റെ കീഴിൽ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജന മേഖലയിലെ സാങ്കേതിക പിന്തുണ വിഭാഗം. സംസ്ഥാനത്തെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് സാങ്കേതികവും ഭരണപരവുമായ പിന്തുണ നൽകുന്നതിനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം
ഹരിത കേരള മിഷൻ (എച്ച്കെഎം)	ശുചിത്വപരമായ മാലിന്യപരിപാലനം, ജലസംരക്ഷണം, കൃഷി വികസനം എന്നീ മൂന്ന് ഉപമിഷനുകൾ ചേർത്തിണക്കിയ ദൗത്യം
ക്ലീൻ കേരള കമ്പനി ലിമിറ്റഡ് (സികെസിഎൽ)	സംസ്ഥാനത്തെ എല്ലാ അപകടകരമായ വസ്തുക്കളുടെയും സമഗ്രമായ പരിപാലനം, പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യത്തിന്റെയും ഇ-മാലിന്യത്തിന്റെയും പരിപാലനം, യുഎൽബികളിൽ ഷ്രെഡ്ഡിംഗ് യന്ത്രങ്ങൾ, ബെയിലിംഗ് യന്ത്രങ്ങൾ എന്നിവ ഏർപ്പാടാക്കി മെറ്റീരിയൽ കളക്ഷൻ ഫെസിലിറ്റി (എംസിഎഫ്)യും റിസോഴ്സ് റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റി (ആർആർഎഫ്)യും സ്ഥാപിക്കലും അവയുടെ പരിപാലനവും.

(ഉറവിടം: അതാത് വകുപ്പുകളുടെ/ഏജൻസികളുടെ ഔദ്യോഗിക വെബ്സൈറ്റുകൾ)

സംസ്ഥാനത്തെ മുനിസിപ്പൽ ഖര മാലിന്യങ്ങളുടെ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിലെ വിവിധ തലങ്ങൾ **ചാർട്ട് 1.1 - ൽ** പ്രതിപാദിക്കുന്നു

ചാർട്ട് 1.1 : മുനിസിപ്പൽ ഖര മാലിന്യങ്ങളുടെ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിലെ വിവിധ അധികാരസ്ഥാനങ്ങൾ

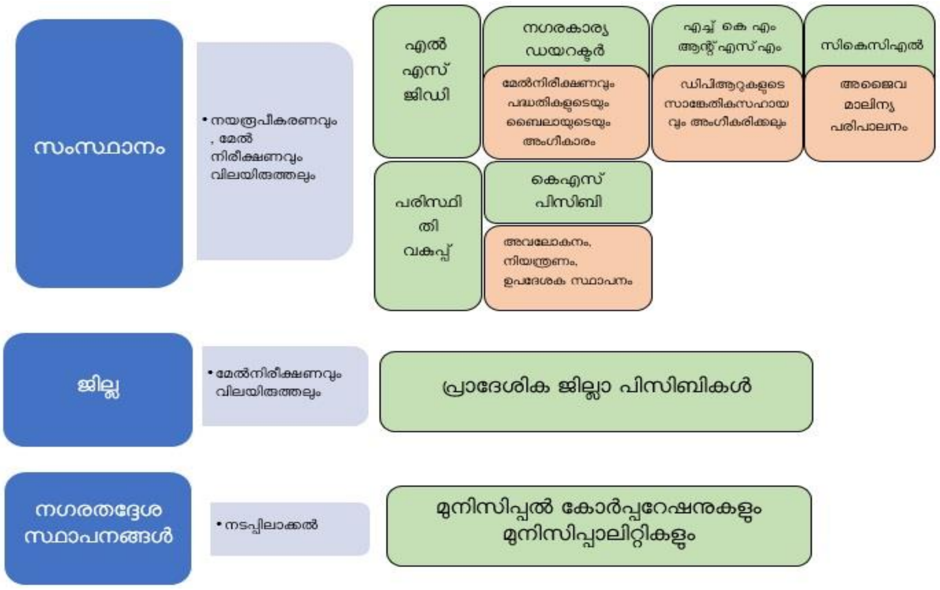

1.3 ഓഡിറ്റ് ലക്ഷ്യങ്ങൾ

താഴെപ്പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ വിലയിരുത്തുന്നതിനാണ് പ്രവർത്തനക്ഷമതാ ഓഡിറ്റ് നടത്തിയത്.

- യുഎൽബികളിലെ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിന്റെ നയവും ആസൂത്രണവും പ്രാബല്യത്തിലുള്ള വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസൃതമായിരുന്നോ, ആയത് സമുചിതമായ സ്ഥാപനസംവിധാനത്തിന്റെ പിന്തുണയോടെയായിരുന്നോ പ്രവർത്തിച്ചത്
    - യുഎൽബികളിലെ മാലിന്യ പരിപാലനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട (വേർതിരിക്കൽ, ശേഖരണം, പരിവഹനം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം) ദൗത്യങ്ങളും, പദ്ധതികളും ഫലപ്രദവും, കാര്യക്ഷമവും, സാമ്പത്തികമായി സുസ്ഥിര രീതിയിലുമാണോ ആസൂത്രണം ചെയ്തതും, നടപ്പിലാക്കിയതും, പരിപാലിച്ചതും. ആയവ യുഎൽബികളുടെ ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റാൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നോ
- മാലിന്യം പരിസ്ഥിതിയ്ക്ക് ഏൽപ്പിക്കുന്ന ആഘാതങ്ങൾ കണ്ടുപിടിക്കുകയും ലഘൂകരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നോ

1.4 ഓഡിറ്റ് മാനദണ്ഡങ്ങൾ

താഴെപ്പറയുന്നവയിൽ നിന്ന് സ്വാംശീകരിച്ചെടുത്ത മാനദണ്ഡങ്ങളെയാണ് റിപ്പോർട്ടിലെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ അളവുകോലാക്കിയത്

- കേരള മുനിസിപ്പാലിറ്റി നിയമവും ചട്ടങ്ങളും, 1994
- ഖരമാലിന്യ പരിപാലന ചട്ടങ്ങൾ, 2016
- മുനിസിപ്പൽ ഖരമാലിന്യ പരിപാലന മാനുവൽ, 2016
- ഖരമാലിന്യ പരിപാലനത്തിലുള്ള സംസ്ഥാന നയം, 2018
- ഇ-മാലിന്യം, പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യം, നിർമ്മാണ പൊളിക്കൽ മാലിന്യം, ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യം ഇവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മാലിന്യ പരിപാലന ചട്ടങ്ങൾ, 2016
- പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) നിയമവും ചട്ടങ്ങളും, 1986
- ദേശീയ ഹരിത ട്രൈബ്യൂണലിന്റെ ഉത്തരവുകളും/വിധികളും
- കാലാകാലങ്ങളിൽ കേന്ദ്ര മലിനീകരണ നിയന്ത്രണ ബോർഡ്, കേരള സംസ്ഥാന മലിനീകരണ നിയന്ത്രണ ബോർഡ്, ഭാരത സർക്കാർ/കേരള സർക്കാർ, വിവിധ പാരാസ്റ്റേറ്റൽ ഏജൻസികൾ മുതലായവ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ, മാർഗ്ഗരേഖകൾ, നയങ്ങൾ

1.5 ഓഡിറ്റിന്റെ വ്യാപ്തിയും രീതിയും സാംപ്ലിംഗും

2010 മാർച്ച് 31-ന് അവസാനിച്ച വർഷത്തേയ്ക്കുള്ള തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള കംപ്ട്രോളർ ആന്റ് ഓഡിറ്റർ ജനറലിന്റെ റിപ്പോർട്ടിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയ നഗര തദ്ദേശസ്ഥാപനങ്ങളിലെ ഖരമാലിന്യ പരിപാലനത്തെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രവർത്തനക്ഷമതാ ഓഡിറ്റിനെപ്പറ്റി (പിഎ) ലോക്കൽ ഫണ്ട് അക്കൗണ്ട്സ് കമ്മിറ്റി ചർച്ച ചെയ്തു (2022 ജനുവരി). കമ്മിറ്റിയുടെ ശുപാർശകൾ വരാനിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ പിഎ പരിശോധിച്ചത്, 2016-17 മുതൽ 2020-21 വരെയുള്ള കാലയളവിൽ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട നഗര തദ്ദേശസ്ഥാപനങ്ങളിലെ ഖരമാലിന്യം, പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യം, ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യം, ഇ-മാലിന്യം, സി ആന്റ് ഡി മാലിന്യം എന്നിവ ഉൾപ്പെട്ട മാലിന്യ പരിപാലന വ്യവസ്ഥയുടെ കാര്യക്ഷമത ആയിരുന്നു. പിഎയുടെ പ്രാരംഭ കൂടിക്കാഴ്ച 2021 ജൂൺ 23-ന് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ വകുപ്പ് അഡീഷണൽ ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുമായി നടത്തുകയും, ആയതിൽ വച്ച് ഓഡിറ്റ് രീതി, വ്യാപ്തി, ലക്ഷ്യങ്ങൾ,

മാനദണ്ഡങ്ങൾ എന്നിവ വിശദീകരിക്കുകയും അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. 2022 മെയ് 12-ന് നടന്ന അന്തിമകൂടിക്കാഴ്ചയിൽ പിഎ റിപ്പോർട്ടിലെ ഓഡിറ്റ് കണ്ടെത്തലുകൾ വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്യപ്പെട്ടു. രേഖകളുടെ പരിശോധന, ഓഡിറ്റ് ചോദ്യങ്ങളുടെ പ്രതികരണങ്ങളിന്മേലുള്ള വിശകലനം, മുനിസിപ്പൽ സ്റ്റാഫുമൊത്തുള്ള സംയുക്ത ഭൗതിക പരിശോധനകൾ, ഫോട്ടോഗ്രാഫിക്/വീഡിയോഗ്രാഫിക് തെളിവുകളുടെ ശേഖരണം എന്നിവയാണ് ഓഡിറ്റ് രീതി നിർവ്വഹണത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നത്.

യൂണിറ്റുകളുടെ തെരഞ്ഞെടുപ്പിനായി സംസ്ഥാനത്തെ 14 ജില്ലകളെ തരംതിരിച്ചത് റിസ്ക് മാനദണ്ഡങ്ങളായ മാലിന്യ പരിപാലന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി യുഎൽബികൾക്കുണ്ടായ ചെലവ്, യുഎൽബികളിലെ ജനസംഖ്യ, ഉൽപാദിപ്പിക്കപ്പെട്ട മാലിന്യത്തിന്റെ അളവ് എന്നിവയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരുന്നു. ഐഡിയ സോഫ്റ്റ് വെയർ ഉപയോഗിച്ച് സിംപിൾ റാൻഡം സാംപ്ലിംഗ് രീതി മുഖേന അഞ്ച് ജില്ലകളുടെ ഒരു പ്രാതിനിധ്യ സാംപിൾ കിട്ടാനായി ഹൈ-റിസ്ക് കാറ്റഗറിയിൽ നിന്ന് മൂന്ന് ജില്ലകളും ലോ-റിസ്ക് കാറ്റഗറിയിൽ നിന്ന് രണ്ട് ജില്ലകളും തെരഞ്ഞെടുത്തു. തെരഞ്ഞെടുത്ത ജില്ലകൾ തിരുവനന്തപുരം, ആലപ്പുഴ, എറണാകുളം, മലപ്പുറം, കോഴിക്കോട് എന്നിവ ആയിരുന്നു. ഐഡിയ സോഫ്റ്റ്‌വെയർ ഉപയോഗിച്ചുള്ള സിംപിൾ റാൻഡം സാംപ്ലിംഗ് അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തി, തെരഞ്ഞെടുത്ത ജില്ലകളിലെ എല്ലാ കോർപ്പറേഷനുകളും, (തിരുവനന്തപുരം, കൊച്ചി, കോഴിക്കോട് കോർപ്പറേഷനുകൾ) ജില്ലകളിലെ 40 ശതമാനം മുനിസിപ്പാലിറ്റികളും (19 മുനിസിപ്പാലിറ്റികൾ)[2] ഓഡിറ്റിനായി തെരഞ്ഞെടുത്തു.

1.6 കൃതജ്ഞത

പിഎയുടെ സുഗമമായ നടത്തിപ്പിന് കേരള സർക്കാരിന്റെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണവകുപ്പ്, നഗരകാര്യ ഡയറക്ടറേറ്റ്, ശുചിത്വമിഷനും, പരിശോധന നടത്തിയ എല്ലാ യുഎൽബികളും നൽകിയ സഹകരണ സഹായത്തിന് ഓഡിറ്റ് കൃതജ്ഞത രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

[2] തിരുവനന്തപുരം-നെയ്യാറ്റിൻകര, നെടുമങ്ങാട്;
ആലപ്പുഴ-ആലപ്പുഴ, കായംകുളം, മാവേലിക്കര;
എറണാകുളം-അങ്കമാലി, മൂവാറ്റുപുഴ, ആലുവ, ഏലൂർ, കോതമംഗലം, മരട്;
മലപ്പുറം-മലപ്പുറം, പരപ്പനങ്ങാടി, പെരിന്തൽമണ്ണ, നിലമ്പൂർ, മഞ്ചേരി;
കോഴിക്കോട്- കൊയിലാണ്ടി, ഫെറോക്ക്, വടകര